

Gabriel Kolko

Vietnam: Krig och diplomati sedan januari 1968. En analys av Förenta staternas politik

[Ur B Svahnström, red, *Vietnam 69* (1969)]

Gabriel Kolko [1932-2014] var professor i historia vid New Yorks statsuniversitet i Buffalo när han skrev föreliggande artikel. 1970 flyttade han till Kanada och blev professor vid York-universitetet i Toronto, där han verkade till sin död. Kolko var mycket kritisk mot USA:s krig i Indokina.

Mer om Kolkos författarskap, se lästipsen allra sist nedan.

På nyåret 1968 var Johnsonregeringen förpliktad att uppnå en avgörande militär seger i Vietnam, men de begränsningar som utstakades av realiteterna i Vietnam, hemma och i världen i övrigt, fyllde många Vietnamkrigsvänliga amerikanska ledare med dystra förningar.

Inför offentligheten och vid definierandet av villkoren för ett krigsslut genom förhandlingar vidhöll ledande amerikanska talesmän att det i grunden rörde sig om en ”nordvietnamesisk” invasion i Sydvietnam, en aktion som om den lyckades ”kunde få allvarliga återverkningar i Mellanöstern, Latinamerika, Asien och även i Europa”. Vad Nationella befrielsefronten i Sydvietnam beträffar fortsatte utrikesminister Rusk att hävda att den antingen skulle försvinna genom att dra sig tillbaka till norr om 17:e breddgraden, varifrån han påstod att den i stor utsträckning kommit, eller genom att acceptera Nguyen Van Thieus erbjudande om ”amnesti” och ”åter införlivas i landets liv ...” Då myter inte är något som man kan förhandla om — vilket de ej heller är avsedda att vara — rädde både i USA och runt om i världen den uppfattningen att Washington var beslutet att fortsätta kriget utan att i nämnvärd omfattning ändra sin linje.

Bortsett från att ledande internationella personligheter vädjade till USA att stoppa bombningarna mot Nordvietnam, växte oppositionen i USA mot Johnsons krigspolitik. Endast 39 procent gillade den i början av 1968. Oberoende av allmänhetens alternativa önskemål och komplicerade motiv, betydde en så djupgående klyfta mellan regeringen och folket ett säkert nederlag för demokraterna i det förestående presidentvalet, såvida Johnson inte kunde inge folk den föreställningen att han strävade efter att på ett eller annat sätt göra slut på det fruktansvärda blodbadet.

Allvarligare på kort sikt var emellertid den brist på 3,6 miljarder dollar i USA:s betalningsbalans, som ackumulerats under 1967, det väldiga utflödet av guld samt rykten från västeuropeiskt håll om att en devalvering av dollarn eventuellt var nödvändig. Vietnamkriget fick

skulden för åtminstone en miljard av detta dollarunderskott, möjligen ännu mera. Kort sagt, Johnsonregeringen stod inför en hotande politisk kris på hemmafronten och måste räkna med en intensiv världsopposition som kännetecknades av att Västeuropas nya makt över dollarns framtid i världsekonomin också betydde ett helt nytt inflytande över Washingtons krigspolitik.

Amerikanerna i själva Vietnam hade börjat tro på de optimistiska rapporter Washington hade gett dem order att sprida inför valkampanjen, men det verkliga läget var att situationen aldrig hade varit mera ofördelaktig för USA. De genomsnittliga förlustsiffrorna för de amerikanska trupperna, per månad räknat och med hänsynstagande till den ökade truppinsatsen, gjorde under 1967 ett språng på 50 procent över 1966 års siffror — ett resultat av förbättrad taktik, utrustning och organisation på FNL:s och Nordvietnams sida.

Den s.k. ”Saigonarmén” bestående av värnpliktiga och affärsmässigt smarta officerare, totalt 341.000 man reguljära trupper, beskrevs av senator Joseph S. Clark efter ett besök i Vietnam i öppen hjärtiga ordalag som trupper som ”stöter från sig folket, är slöa, dåligt ledda ... och kommer att fortsätta att stjäla kycklingar och våldta kvinnor i byarna samt slåss just så dåligt som de kan för att hålla det hela flytande”.

I början av året förflyttades eller drogs de amerikanska styrkorna upp mot gränsen mot Kambodja i väldiga spanings- och förintelseoperationer eller längs den demilitariserade zonen och mot Laos. Omkring två femtedelar av de amerikanska marktrupperna utposterades där. Enbart i Khe Sanh-området nålades 20.000 av USA:s bästa soldater fast i ett desperat och till sist misslyckat försök att hålla denna vitala etappbas för amerikanska räder in i Laos.

Till följd av de amerikanska ledarnas misstag, de militära fakta i Vietnam samt de politiska och ekonomiska realiteterna hemma och i världen i övrigt drog det i början av 1968 på alla kritiska punkter ihop sig till en monumental katastrof.

Tetoffensiven

Tetoffensiven, som brakade lös den 30 januari, upplyste Washington om den vietnamesiska verkligheten men utan att lyckas förändra regeringens grundläggande politiska målsättningar. I början försökte man dölja omfattningen av de amerikanska nederlagen genom optimistiska proklamationer, men till sist kunde USA inte dölja att det lidit sitt svåraste militära nederlag under kriget och att talet om en kommande seger var en chimär. ”Gode Gud, hur kunde det här hända”, lär en av de typiska krigsanhängarna i kongressen ha sagt. ”Jag som trodde att vi höll på att vinna kriget.”

Omfattningen av de amerikanska förlusterna har tidigare utförligt beskrivits, men det lönar sig att uppmärksamma vissa aspekter av den nya situationen. Den nominella Saigon-regeringen och dess trupper övermannades varhelst de blev utsatta för tryck — uniformer åkte av, byråkrater gick överallt under jorden och de amerikanska ockupationstruppernas avgörande roll blev alltmera uppenbar för de amerikanska tjänstemännen som ständigt såg sig ställda inför behovet att utveckla ett ekonomiskt—politiskt alternativ till FNL. USA:s diplomati och militär kunde därför under inga omständigheter förbise nödvändigheten att upprätthålla en massiv styrka i Sydvietnam, vilken med politiska medel skulle balansera FNL:s oundvikliga seger, om Förenta staterna skulle dra sig tillbaka inom en nära framtid.

Trots de medvetet överdrivna rapporterna om befrielsefrontens förluster fick USA:s förmåga till självbedrägeri en kraftig knäck genom Tetoffensiven. Den amerikanske överbefälhavaren general William C. Westmoreland blev förflyttad vid första lägliga tillfälle, och Vita huset sände general Earle Wheeler till Vietnam för att ta reda på hur det låg till. I slutet av månaden var Washington redo att medge som biträdande utrikesministern William P. Bundy uttryckte det — ”att vi går mot en mycket hård period”. Politiskt och diplomatiskt betydde detta en fortsatt amerikansk förpliktelse till det nu permanenta bedrägeri som bestod i att vägra att

förhandla, såväl när USA är på defensiven, när det anser sig svagt och i ett ofördelaktigt läge, som när det är på offensiven och tror att en militär seger ligger inom räckhåll. Detta förutsatte, såsom varit fallet ända sedan 1962, att USA söker komma ur sina diplomatiska svårigheter med militära medel, d.v.s. eskalering.

Logiken i detta sätt att reagera får inte skymmas av att Förenta staterna såväl av inrikespolitiska som utrikespolitiska skäl under februari nominellt deklarerade sig vara intresserat av en förhandlingsfred. Detta skedde offentligt — och om påståendena därom är riktiga även bakom kulisserna — genom att man ställde upp villkor, som skulle innebära lysande militära fördelar. USA insisterade på att man skulle acceptera myter såväl beträffande krigets natur och ursprung som beträffande Genèveavtalens karaktär, villkor som helt enkelt var omöjliga att tillmötesgå. USA intog denna hållning även efter Tetoffensiven i form av officiella deklARATIONER som sökte stadfästa fiktionen av kriget som ett resultat av en invasion från Demokratiska republiken Vietnam, sökte förvandla den provisoriska demarkationslinjen utmed i 7:e breddgraden till en permanent delning av landet samt vidhöll uppfattningen att ”man inte kan betrakta FNL som en organisation och som en självständig enhet”. Washington påstod att FNL-enheter kunde kapitulera utan vedergällning genom ”fredligt accepterande av Sydvietsnams författning”, men man underlät att upplysa att den s.k. regeringen i Saigon ännu inte helt hade hunnit krypa ut ur sin gömställen. Faktum var alltså att Tet inte hade förändrat Washingtons traditionella sätt att reagera på sina militära nederlag.

Marsdebatten

Washingtons omprövning av sin Vietnampolitik efter Tet är ett skolexempel på samspelet mellan USA:s önsknings, militära fakta samt de politiska och ekonomiska realiteterna. Förr i tiden brukade USA alltid öka sina truppstyrkor, när det höll på att förlora, men nu, med 525.000 man redan i Vietnam, fann det sig ur stånd att fortsätta på den vägen. Av den erfarenheten kan man dra nyttiga lärdomar beträffande Amerikas fortsatta politik i Vietnam.

I början av mars betecknade officiella talesmän i Washington Tetoffensiven som ”en fullträff mot bålen”, ”ett slag mot näsan” och liknande och Vietnam som ”ett bottenlöst träsk”. Generalerna i Saigon betecknade situationen som allvarlig, och de hade en känsla av att FNL:s truppstyrkor var lika starka som förut.

CIA gjorde ingen hemlighet av sin uppfattning att en ny upptrappning endast skulle försvaga USA på andra håll i världen och inte leda till några påtagliga resultat. De amerikanska militära ledarna hade bittra offentliga diskussioner om befälsstruktur och liknande. Antalet amerikaner som ansåg att regeringen *inte* hade begått något misstag genom att i första hand sända trupper till Vietnam sjönk till 41 procent, den lägsta nivån dittills.

I början av mars omsatte senator Eugene McCarthy denna amorfa antikrigsstämning i en politisk seger i primärvalet i New Hampshire. Och så kastade sig Robert Kennedy in i kapploppningen om presidentskapet. Kort sagt, Johnson hade stora politiska bekymmer på hemmafronten.

Ännu allvarligare var enligt min uppfattning den olösliga ekonomiska världskrisen kring dollarn som började göra sig kännbar i januari, då USA:s utrikeshandel gjorde ett brant fall till under den normala nivån. Kriget förorsakade redan en direkt brist på över en miljard dollar, men Johnson ansåg sig nödsakad begära ytterligare 3 miljarder dollar av kongressen för att kunna täcka minimikostnaderna för Vietnamkriget -25,7 miljarder dollar. Det är ett axiom att varje nation måste hålla sig inom ramen för sina resurser. Vad som stod på spel för många mäktiga amerikanska affärsintressen efter Tet var att det dyrbara gungflyet i Vietnam skulle kunna leda till fortsatt inflation hemma, till en devalvering av dollarn och till ett allvarligt försvagande av Amerikas ekonomiska och politiska intressen på andra håll i världen.

Wall Street Journal återgav på ett dramatiskt sätt dessa tankegångar den 23 februari: ”... Slag-

fältets logik ger vid handen att USA kan bli tvingat lämna en ohållbar ställning. ... Vi anser att regeringen är skyldig att erkänna att inget slag och intet krig är värt vilket pris som helst, hur katastrofalt det än kan vara. Vad Vietnam beträffar kan det gå gale av det enkla skälet att positionerna där och den sak man kämpar för rasar ihop inifrån.”

Under en stor del av mars diskuterade presidenten och hans rådgivare Westmorelands begäran om ytterligare 206.000 man. Johnson. upprepade offentligt sin tro att ”vi kommer att vinna”. Wall Street Journal skildrade planer på det snara utskrivandet av en ”krigsskatt”, på ”införandet av censur” och liknande.

Men konsekvenserna av sådana drastiska åtgärder på guldutflödet och dollarkrisen, som också plågade Johnson samma månad, utpekades konkret för honom av nyckelmännen bland hans rådgivare, vilka var nära knutna till Wall Street. Ordföranden i Federal Reserve Board, William McC. Martin förklarade följande månad öppet att Amerika befann sig ”mitt uppe i sin värsta finanskris sedan 1931”. Europeiska centralbanker hade redan gjort klart för Washington att de krävde försäkringar angående inflationsfaran samt att en devalvering och en rush efter amerikanskt guld var det troliga priset för en skarp upptrappning i Vietnam.

Det uppgavs fortfarande på trovärdigt håll — och har sedan bekräftats — att president Johnson ”fortfarande var intensivt bunden vid en militär lösning”, som en ledande tjänsteman uttryckte saken, och att han tillbakavisade tanken på en diplomatisk kompromiss. Likväl kunde han inte kosta på sig den eskalation i stor skala som enligt general Westmorelands löfte skulle leda till fullständig seger om cirka åtta år. Ty både en betydande sektor inom affärsvärlden och allmänheten vägrade ta på sig kostnaderna och ansträngningarna. Och även om de kunde förmås att göra det, vägrade de europeiska centralbankerna.

Samtidigt förklarade en ledande representant för amerikanska utrikesdepartementet att ”någonting måste göras för att allmänheten skall kunna förmås att fortsätta att stödja kriget”. Den formel som man slutligen beslöt sig för och som till nu faktiskt förblivit grundvalen för USA:s Vietnampolitik var partiell upptrappning till ett pris som Washington kan bära samt en diplomatisk kampanj kring förslag och villkor som inte är avsedda att skapa fred vid förhandlingsbordet men att genom illusioner, falska förhoppningar och löften utsträcka afrikanska folkets och världens tålamod med en politik som otvivelaktigt avser eskalation i Vietnam.

Johnsons bombstoppstal av den 31 mars återspeglade alla dessa svårigheter och motstridande målsättningar och var ett delikat försök att göra många motstridande saker på en gång. Johnson talade om ”mycket begränsade bombningar” endast ”i området norr om den demilitariserade zonen” som exempel på USA:s ”återhållsamhet” och på ”sänkningen av våldets nivå”. Men samtidigt tillkännagav han en omfattande mobilisering av ytterligare i 35.000 sydvietnamesiska soldater samt att ytterligare 13.500 man amerikanska trupper skulle sändas till Vietnam. Ytterligare 2,5 miljarder dollar skulle anslås till Vietnam. Det var typiskt att de enda frågor som därutöver berördes i Johnsons tal — utom tillkännagivandet att han inte tänkte kandidera för återval — var den internationella dollar- och valutakrisen och den trängande nödvändigheten att återställa betalningsbalansen. Frågorna om Vietnam och dollarn hade direkt beröring med varandra.

President Johnson talade givetvis också om motprestationer från DRV:s sida, och han välkomnade samtal ”i Geneve eller på vilken annan lämplig ort som helst”. Men han lät samtidigt förstå att USA:s huvudsyfte var att stoppa den påstådda nordvietnamesiska invasionen i Sydvietnam samt att upprätthålla Vietnams delning på sätt som Geneve-avtalen sades avse. På detta sätt inleddes en förvrängning av både fakta och historia, varigenom man helt avsiktligt uteslöt möjligheten av seriösa förhandlingar samt gav USA en nådatid, under vilken man kunde upptrappa kriget och göra ett nytt försök att uppnå en militär seger.

Krigets upptrappning, april—oktober 1968

”Bombstoppet” var en manöver för att vinna tid att upptrappa kriget, lösa inrikespolitiska problem och återvinna de europeiska finanskretsarnas förtroende. Uppskovet med inledandet av seriösa diplomatiska samtal fick delvis en liknande effekt. Washington började därför tumma på de förslag som klart och tydligt framlades i Johnsons tal av den 31 mars, samt understryka fredsvillkor som endast kunde göra deras uppfyllande mera avlägset. Bombstoppet hade nu fastställts till området norr om 20:e breddgraden, d.v.s. över 300 kilometer från den demilitariserade zonen, och USA tog snabbt tillbaka sitt erbjudande om freds-förhandlingar ”på vilken lämplig ort som helst”. Efter ett långt uppskov, under vilket Washington föreslog talrika platser, där Nordvietnam inte hade någon representation, vilket i Washington uttryckligen betraktades som propaganda, måste uppskovsmanövrerna så småningom upphöra.

Enligt den allra försiktigaste officiella amerikanska statistiken företog amerikanska plan i februari 2 090 angrepp mot DRV men 3 593 i maj och 3 378 i augusti. Detta innebär sammanlagt 32.474 starter 1968 mot 24.083 1966 och 37.638 1967. Försvarsminister Clark Clifford uppgav emellertid den 28 maj att man då företog ”omkring 10.000 flygningar per månad”, eller dubbelt så många som i mars. Bombplan av typen B 52, vardera med 30 ton bomber, företog 10.000 flygningar i Vietnam under tvåårsperioden efter juni 1965. Under de nio första månaderna 1968 var det 15.000 starter, de allra flesta av dem mot mål i Syd-vietnam. Taktiska flygräder i Sydvietnam fortsatte med omkring 18.000-21.000 starter i månaden — med ökad användning av bombknippen.

Ett betydligt exaktare mått på upptrappningen är det fällda bombtonnaget, men de officiella siffrorna härom är mycket mera allmänt hållna. Under hela Koreakriget — en period av tre år — förbrukade det amerikanska flyget 698.000 ton bombmaterial, och praktiskt taget alla strategiska bombmål i Nordkorea förstördes på fyra månader. Men från februari 1965 till och med juli 1968 fälde USA 2.581.876 ton bomber, raketer etc. enbart över DRV, alltså i genomsnitt 61.400 ton per månad. I början av 1969 nådde förbrukningen av förintelsematerial i Vietnam en toppsiffra av 129.000 ton per månad. Med hänsyn till att flygaktiviteten över Sydvietnam är relativt stabil, finns det fullt fog för nordvietnamesiska påståenden att bombningarna över DRV ökades kraftigt efter mars 1968.

Vad markoperationerna beträffar intensifierades den amerikanska militära offensiven efter Johnsons ”fredstal” av den 31 mars. Det började med den väldiga ”Operation Complete Victory” i tredje armékårens område i början av april. Den 6 maj, endast några dagar innan samtalen mellan USA och DRV började i Paris, gav det amerikanska militärkommandot i Saigon order till alla områdesbefälhavare att inleda en total militäroffensiv, avsedd att helt ändra krigsbalansen under sommaren och sätta USA i stånd att förhandla med Nordvietnam från en position av avgörande militär överlägsenhet.

Inga hemligheter omgav alla dessa militära fakta, som vem som helst lätt kunde pussla ihop ur amerikanska källor. Dessa realiteter berättade mer om Washingtons intentioner än den ”återhållsamhet” som man krävde av FNL och DRV. USA begärde faktiskt att den vietnamesiska motståndsrörelsen mot den amerikanska invasionen skulle acceptera vaga löften om god vilja i gengäld för vietnamesisk återhållsamhet. Under tiden hoppades Washington kunna konsolidera sin ställning och vinna de militära fördelar som var möjliga. Givetvis uppmjukades inte USA:s politiska och diplomatiska avsikter. Clifford gjorde det fullständigt klart att det behövdes tid att skapa ett hållbart politiskt alternativ till FNL i Saigon som så småningom, i en ”långsiktig” framtid, skulle kunna ersätta de amerikanska trupperna.

En vecka före Parissamtalens början förklarade utrikesdepartementet i Washington att det under inga omständigheter skulle kunna acceptera en koalition mellan FNL och en Saigon-regim — det sanna måttet på Saigons frihet att bestämma sitt eget öde. Dominoteorin

utminuterades fortfarande för att sätta skräck i trötta kongressmän, som kanske nu kunde känna sig böjda att söka en fredlig uppgörelse, och under hela perioden varnade Washington Nordvietnam och FNL för att söka ”utnyttja” USA:s ”återhållsamhet” till sin egen fördel. När de vietnamesiska truppernas tillbakadragande från Khe-Sanh-området anfördes som ett exempel på vietnamesernas goda vilja, ville Washington inte lyssna.

Parissamtalen, maj—november 1968

USA betraktade Parissamtalen som ett sätt att hejda det växande politiska trycket inom landet och i världen i övrigt.

Man tillgrip omedelbart metoden att föra in diskussionerna på sidospår genom att dra fram historiska fiktioner som inte hade något att göra med verkligheten och genom att uppställa krav som inte kunde bli föremål för några förhandlingar då de avsåg total vietnamesisk kapitulation. Under dessa omständigheter var inga framsteg möjliga vid förhandlingsbordet, men det är av vikt att ha klart för sig att man inte heller åsyftade några sådana framsteg, när USA fortfarande sökte avgöra Vietnams öde på slagfältet. Eftersom grundprinciperna för USA:s position i Paris alltså är oförändrade, förtjänar de en närmare granskning.

Det ligger i varje diplomatisk traktats natur, att ingen av dess delar är bindande, om inte helheten respekteras. USA undertecknade inte Genèveavtalen, det vägrade att rösta för konferensresolutionen av den 21 juli 1954 som helhet, och Diemregeringen förklarade rent ut att den inte accepterade den. Som alla objektiva forskare klart dokumenterat, var USA redan från början motståndare till Genèvekonferensen och gjorde allt i sin makt för att underminera dess resultat. USA sökte omedelbart genomföra en permanent delning av Vietnam vid den linje som Genèveavtalen uttryckligen betecknade som ”en provisorisk militär demarkationslinje”, vilken liksom fallet är med alla avtal var beroende av tillämpningen av hela överenskommelsens grundprinciper. Man måste komma ihåg att denna demarkationslinje avsåg att skilja Demokratiska republiken Vietnam från det fransk-ockuperade territoriet och inte från en marionettregim i Saigon vilken redan från början bestred dess giltighet. När fransmännen under amerikanska påtryckningar gav upp sitt ansvar för överenskommelsens respekterande upphörde samtidigt Nordvietnams ansvar. Detta är klara fakta.

Faktum är också att Genèveöverenskommelsen ingenstans refererar till någon enhet kallad ”Sydvietnam” eller ”Republiken Sydvietnam”, och det strider helt enkelt mot historiska fakta att påstå att det rör sig om en utländsk invasion eller rent av en internationell aggression, om vietnameser från området norr om den 17:e breddgraden drar söderut.

Under det amerikanska inbördeskriget löste ledarna i Washington alla frågor angående nationell tillhörighet och identitet på ett sätt som exakt passar in på den nuvarande vietnamesiska situationen och som helt rättfärdigar hela vietnamesiska folkets legitima och legala stöd för motstånd mot en amerikansk invasionsarmé och mot de av denna helt beroende legotrupper, som lika lojalt tjänade fransmännen under deras kolonialkrig. Kort sagt, på grundval av såväl konventionell nationalitetsuppfattning som Genèveavtalens målsättningar och villkor finns det i Vietnam inga andra angripare än icke-vietnamesiska. Vietnameser kan aldrig betraktas som utlänningar i sitt eget land.

Så snart Mr Harriman anlände till Paris började han åberopa Genèveavtalens natur och avsikter i hopp att USA på detta sätt skulle kunna nå den permanenta delning som det eftersträvat i femton år. Medan Nordvietnams delegater korrekt argumenterat för tillämpandet av Genèveavtalens ursprungliga avsikter och anda, som var att åstadkomma enhet, oberoende och fred i ett Vietnam som skulle nå från den 17:e till den 22:a breddgraden, har USA insisterat på att förvränga Genèveuppgörelsens innebörd.

Artiklarna nr 19 och 24 tillhörde Mr Harrimans favoritargument. Utan att citera dem i deras helhet påstod han att Nordvietnam hade brutit mot dem. Ett mått på USA:s allvar i Paris får

man när man ser att dess förhandlingsdelegation just hänvisar till art. 19, där det heter att ”ingen militärbas under främmande stats kontroll får upprättas inom någondera partens omgrupperingszon; de båda parterna skall garantera att de zoner som tilldelats dem inte ansluter sig till någon militär allians ...”

Art. 24 lyder: ”Föreliggande avtal skall äga tillämpning på alla de båda parternas väpnade styrkor. Vardera partens väpnade styrkor skall respektera den demilitariserade zonen och det territorium som ligger under den andra partens militära kontroll och skall inte företa någon handling eller genomföra någon operation riktad mot den andra parten samt skall icke delta i något slags blockad i Vietnam. Ordet ”territorium” innefattar i denna artikel även territorialvatten och luftrum.”

USA har överträtt dessa klausuler, vilka uttryckligen var avsedda att hålla sådana nationer som USA borta från Vietnam. Då envar kan läsa Genèveöverenskommelsen och tillbakavisa USA:s ställningstagande, är det uppenbart att syftet med en sådan diplomatisk position som Harrimans är att söka dämpa kritiken på hemmaplan samt undvika en förhastad uppgörelse som kunde avslöja Saigonregimens svaghet och den amerikanska expeditionskårens misslyckande. Sedan Parissamtalen pågått en månad började alltfler amerikaner inse att USA:s syfte med Parisöverläggningarna var att legitimera kriget för den egna, djupt olyckliga och oroaden nationen.

En djärv politisk iakttagare i New Times beskrev efter två månader Johnsons Vietnamstrategi så här: ”Det var i första hand för att vinna tid hemma och fortsätta de militära och diplomatiska slagen utomlands som Johnson accepterade den fredsduveliknande tanken på åtminstone ett partiellt bombstopp. Hittills har denna taktik fungerat bättre än han vågade hoppas. Den bittra striden har mattats av och de politiska kandidaterna har tystats.”

Praktiskt taget alla juridiska och historiska teorier som förts fram från amerikanskt håll i Paris har varit av samma slag — från Nordvietnams ”aggression mot Sydvietnam” till myten att Saigonregimen är en ”representativ och konstitutionell” regering.

Fullt i överensstämmelse med denna cynism står USA:s ihållande försök att genomdriva en Parisuppgörelse, som skulle röra sig om strikt militära frågor snarare än politiska, samt stabilisera kriget på en nivå som skulle tillförsäkra USA både militär seger och permanent delning. Endast mot denna bakgrund kan man se någon mening i USA:s till synes undvikande politik beträffande ett bombstopp i hela Nordvietnam samt USA:s krav på ”ömsesidighet”.

Den amerikanska definitionen på ömsesidighet liknade en mångsidig spegel, vari bilden ständigt förändras, men syftet med detta krav var att vinna påtagliga militära fördelar från vietnameserna alltunder det USA fortsatte att upptrappa kriget. I mitten av augusti rapporterade Aviation Week: ”Den kommunistiska markaktiviteten har hållits på en låg nivå efter den misslyckade offensiven mot Saigon i början av maj.”

Det kunde inte råda några hemligheter beträffande förhållandet att vietnameserna sedan Parissamtalens början militärt hade öppnat vägen för verkliga diplomatiska framsteg — om detta var vad USA ville. Den 26 juni förklarade Cyrus Vance, en av de amerikanska förhandlarna, att USA önskade ett tecken på ”ömsesidighet”: ”Detta kunde ske de facto, det kunde ske genom antydan, direkt eller indirekt, om att ett sådant steg håller på att tas.”

Eftersom vietnameserna redan visade sådan återhållsamhet, medan USA var i färd med att intensifiera kriget, började många amerikanska journalister snart betrakta USA:s hållning som ett bedrägeri, avsett att försvaga vietnameserna och dra fördel av deras goda vilja. Denna slutsats var oundviklig, om man studerade fakta, ty den amerikanska pressen var full av rapporter om att vietnamesernas återhållsamhet hade direkt anknytning till Parissamtalen. I tron att denna första manöver lyckats, ökade USA sina krav på vad som i verkligheten skulle vara en militär kapitulation men som kallades ”nedtrappning”, varpå USA skulle vara berett

att överväga politiska frågor.

USA:s verkliga syften avslöjades genom dess egna militära aktioner och i kommunikén från mötet mellan Johnson och Thieu den 20 juli, vilken klart utpekade USA:s diplomatiska strategi. Stiltjen vid fronten, förklarade Johnson och hans underlydande, var helt enkelt förspelet till en ny stor vietnamesisk offensiv som kunde väntas inom två månader, vilket motiverade fortsatt bombning av Nordvietnam. De krävde permanent delning längs Genève-avtalens linje samt inbjöd grupper från Nationella befrielsefronten att kapitulera och ställa sig under Thieus ”författning”. Johnson upprepade att USA under inga omständigheter skulle acceptera en koalition i Saigon. Vad amerikanerna nu krävde var inte endast tillbakadragande av alla nordvietnamesiska styrkor utan även av andra ”underjordiska” styrkor. Då sådana villkor inte kunde bli föremål för några förhandlingar men trots detta ständigt upprepats i Paris, ända fram till nu, vittnar de vältaligt om USA:s avsikter.

Fram emot mitten av juli förändrades USA:s hållning i frågan om ”ömsesidighet” från att gälla vietnamesiska aktioner, som borde ha kunnat betraktas som fullt tillfredsställande, till frågan om FNL:s möjligheter, men på den punkten var man inte belåten med mindre än unilateral kapitulation. Vad amerikanerna beklagade sig över var inte att vietnameserna var på offensiven utan över att de fortfarande var i stånd att företa en offensiv — kort sagt att de utnyttjade sina resurser till att möta den amerikanska upptrappningen.

Johnson och Rusk förnekade att den amerikanska politiken undergått någon förändring, och de talade sanning så till vida som att de fortfarande sökte en lösning genom krig och inte genom diplomati. Myten om en omedelbart förestående FNL-offensiv, om truppkoncentrationer, om FNL som ”en rent kommunistisk front” ventilerades ivrigt. Av allt detta framgick att USA inte ämnade förhandla med FNL och att det inte ämnade diskutera politiska frågor förrän dess militära krav uppfyllts. Ett typiskt utslag av hur USA handskades med realiteter och sanning var Johnsons officiella deklARATION i mitten av augusti att ”den 31 mars stoppade vi go procent av bombningarna”. Dessförinnan förklarade han att ”vi har iakttagit stor återhållsamhet” och att USA nu krävde vissa formella försäkringar om återhållsamhet från Nordvietnams sida. Att man bestred själva faktum av vietnamesisk återhållsamhet och kokade ihop rapporter om amerikansk återhållsamhet, samtidigt som man ändrade sina krav gentemot vietnameserna, uppenbarade att Parissamtalen för USA inte hade något som helst att göra med det världsvida kravet om bombstopp och fred. Tvärtom, Parisförhandlingarna gav fortfarande USA fullmakt att fortsätta kriget.

En annan s.k. stiltjeperiod pågick från augusti fram till slutet av oktober, och drömmar om en militär seger började tydligen återupplivas av amerikanska generaler som var i färd med att glömma Tet. Rusk och Harriman framhärddade i att underskatta betydelsen av stridspausen och av de minskade förlusterna och fortsatte att kräva formella försäkringar om att vietnameserna skulle upphöra att slåss i gengäld för amerikansk ”återhållsamhet”. Den amerikanska pressen inrapporterade fakta om det militära läget: ”... huvudparten av stridsaktiviteten kommer från USA-styrkornas sida. De amerikanska ansträngningarna har inte mattats. Bombningarna i Sydvietnam och i Nordvietnam mellan i 7:e och i g:e breddgraderna är lika intensiva som någonsin.”

En hög amerikansk officer kommenterade att ”det förekommer ingen som helst minskning i våra operationer”. Men ingen bestred numera vietnamesernas förmåga att slå tillbaka eller att deras militära aktioner under många månader varit defensiva. Johnson kunde helt enkelt inte fortsätta att förneka dokumenterade realiteter, och valdagen närmade sig med ett säkert nederlag för demokratiska partiet, ifall ingenting kunde göras för Mr Humphrey.

Johnsons bombstopp av den 31 oktober hade rent politiska motiv, ty de politiska och militära förhållandena i Vietnam hade varit oförändrade i flera månader. Och när han nu var beredd att acceptera FNL i konferensrummet tillmätte han detta faktum ingen politisk betydelse — ett

påstående som man måste ta med en viss reservation. Washington var fortfarande inte berett att ändra på sin diplomatiska linje, men liksom under de föregående månaderna önskade man utnyttja Parissamtalen till att få en andningspaus hemma. Det verkade ärligare, när Johnson sade: ”Det är mycket möjligt att hårda strider förestår.”

Rusks presskonferens följande dag avslöjade mera om USA:s ställning: Skulden för kriget lades uteslutande på ”Hanoi”, som uppmanades dra sig tillbaka från Sydvietnam som ett villkor för fred. Då man pressade Rusk om hans vaga antydningar om en ”nedtrappning” och om försäkringar från DRV blev han försiktigare: ”Mitt bästa råd om det är att vänta och se.”

November 1968—januari 1969: Ny upptrappning

Thieuregimens ursprungliga vägran att delta i Parissamtal med DRV och FNL är mer intressant för det beslutsamma sätt på vilket USA valde att lösa detta problem liksom hela frågan om den regimens framtid, än för det korta uppskov med samtals början som den orsakade. Några framsteg kunde under inga omständigheter göras, ty USA förändrade inte sin diplomatiska position genom formeln ”er sida — vår sida” som satte FNL i stånd att delta vid konferensbordet. De följande amerikanska hårklyverierna om bordets form avslöjade att även om Thieu hade varit helt medgörlig, var Amerika berett att använda protokolltvister för att förhindra framsteg vid konferensen.

Hur det förhåller sig med USA:s verkliga respekt för Saigonregimens suveränitet och med tesen om Vietnamkriget som något annat än en amerikansk intervention i Vietnams inre angelägenheter, framgick kristallklart av försvarsminister Cliffords uttalande den 12 november, att om Thieu inte sände någon delegation till Paris, så var USA berett att sätta igång utan Saigon. Ironiskt nog skulle ett sådant steg ännu tydligare ha avslöjat att ”vår sida — er sida” i realiteten betydde amerikaner mot vietnameser, vilket varit den verkliga innebörden av kriget i Vietnam sedan 1954. Med kännedom om att USA:s tålmod har sina gränser sände Thieu Ky till Paris, bl.a. för att hindra honom från att förbereda en kupp i Saigon. Men de amerikanska förhandlingspositionerna förblev oförändrade: tillbakadragande av de nordvietnamesiska trupperna, permanent delning längs den demilitariserade zonen och veto mot en koalition med nationella befrielsefronten samt i realiteten FNL:s frivilliga försvinnande.

Ingen väntade att några framsteg skulle kunna åstadkommas med sådana amerikanska krav. För USA gav samtalen samma partiella lättnad från inre och yttre tryck mot den militära upptrappningspolitiken. Från USA:s synpunkt var detta syftet med Paris.

Vad kriget på marken beträffar gav ickeofficiella rapporter från Saigon vid handen att inte mindre än 50.000 man vietnamesiska trupper snabbt hade retirerat från sina framskjutna ställningar under de sista månaderna 1968, vilket i vida kretsar i USA-pressen tolkades som ytterligare ett exempel på accepterande av den ”ömsesidighet” som Washington krävt. Visserligen bestred man riktigheten av dessa siffror, men den 12 november och under de följande två månaderna medgav ledande amerikanska tjänstemän att betydande reträttmanövrer företagits av Nordvietnam och befrielsefronten som ett svar på bombstoppet. Samtidigt tillkännagav Clifford den 12 november USA:s intentioner: Kom ihåg att kriget fortfarande pågår i Sydvietnam! General Abrams följer sina instruktioner. Han utsätter fiendestyrkorna för ett ständigt och intensivt tryck.” Särskilt hade de amerikanska trupperna inlett en väldig markoffensiv.

Den 14 december rapporterade New York Times: ”Sedan bombstoppet har fienden satt igång endast ett angrepp på R. bataljonsnivå, medan de amerikanska trupperna förra månaden företog 63 bataljonsoperationer och Sydvietnam 664 sådana operationer.” Tidningen varnade för att ”ett sådant försök att rubba balansen i Vietnam före en uppgörelse i Paris förr eller senare måste framkalla en reaktion”. Tidningen tillade att detta återspeglade den amerikanska

bundenheten vid en ”militär lösning”, vilket ”kunde krossa utsikterna till en förhandlingsfred”. Följande månad ökade USA antalet operationer av bataljonsstorlek med 21 och Saigon sina med i 80.

De tillgängliga uppgifterna om upptrappningen av flygkriget är mera allmänna.

En pilot i Thailand blev tillrättavisad av höga Pentagonmyndigheter för att han i december medgivit: ”Vad oss beträffar, är det business as usual. Jag flyger fortfarande sex dagar i veckan, ibland sju. Det är precis som förut, endast med den skillnaden att vi nu siktar mot en annan adress.” Flygattackerna mot Laos ökades enormt, och vid årsskiftet hade förbrukningen av flygammunition nått 129.000 ton per månad, lika mycket som den tidigare högsta nivån under hela kriget. I 8.600 flygstarter gjordes i Sydvietnam enbart under december, och spaningsflygningarna, med ”defensiva” aktioner då och då fortsatte över Nordvietnam.

Saigonregimens dilemma

USA:s vägran att överväga en förhandlingsuppgörelse på realistisk grundval byggde inte endast på dess instinktiva tillit till vapen utan också på Washingtons djupa pessimism beträffande Thieuregimens politiska framtid och livsduglighet. Frånvaron av starka lokala politiska bundsförvanter fyller USA med fruktan för att en diplomatisk uppgörelse, innefattande tillbakadragandet av de amerikanska trupperna, oundvikligen skulle leda till en slutlig triumf för FNL, som man tyst erkänner som det enda effektiva, autentiska och trovärdiga politiska alternativet till den nuvarande amerikanska ockupationen.

Tetoffensiven visade på ett mera dramatiskt sätt än någon annan tilldragelse hur svaga de successiva Saigonregimerna var som alternativ till FNL trots det stöd de får av USA. Detaljer om korruption och byråkratisk inkompetens strömmade fortfarande ut från Saigon under hela 1968 — från de stigande priserna för beviljande av utresevisa å ena sidan till Nguyen Cao Kys opiumsmugglingsliga från 1963-64 å den andra. Deserteringarna från Saigonarmén ökade med åtminstone 15 procent under första hälften av 1968, men förmodligen betydligt mera. Envar kunde se och läsa om dekadensen av livet i Saigon under trycket av den amerikanska invasionen, om bestickligheten hos den högerextremistiska, korrupt valda ”konstitutionella församlingen”, regimens stöd för storgodsägarna mot småbönderna och mycket mera sådant.

Naturligtvis kände Washington till allt detta. General Edward Lansdale, en av det amerikanska Vietnamäventyrets arkitekter, redogjorde i augusti inför USA-regeringen för Saigonregimens totala beroende av USA, dess kompletta avsaknad av förmåga att representera vietnamesiska folkets dominerande känslor och FNL-ledningens överlägsna hederlighet och effektivitet över Saigonregimens. Oupphörligt informerades Washington om att krigströttheten spred sig till allt större sektorer av det vietnamesiska samhället, även till yngre officerskretsar, och att allt vad de önskade var fred. ”Republiken Vietnam” bestod fortfarande praktiskt taget bara av intriganta officersgrupper. Wall Street Journal skrev: ”... Regimen förblir en självtjänande elit utan stor känsla för nationella syften ... De vietnamesiska tjänstemännens huvudintresse är USA-hjälpens ”gyllene flöde”, som håller uppe regimen och berikar många.” Detta omdöme var typiskt och inte så hårt som det förtjänat vara. Det förstärktes varje gång de konkurrerande officerskoterierna arresterade varandras medlemmar, såsom i början av oktober, och hopade misstro mot den amerikanska myten att Saigon kunde bilda Sydvietnams framtida regering — och att FNL var ett redskap för utländska krafter.

Thieus och hans gelikars framtid är helt beroende av kriget och av fortsatt amerikansk ockupation av Vietnam. Hans försök i början av november att förhindra Nationella befrielsefrontens deltagande i Parisöverläggningarna berodde på hans och hans hejdukars fruktan för sin personliga framtid. Även om det skulle avslöja Amerikas förakt för regimens autonomi, råder intet tvivel om att generalerna i Saigon kommer att försöka underminera fredssamtalen om detta skulle visa sig nödvändigt. De kan givetvis hålla sig kvar vid makten

endast om USA hemligen önskar att de skall sitta kvar. I så fall är det möjligt att myten om Saigon som en broms på USA och som en självständig enhet på ett cyniskt sätt kommer att återupplivas. Detta var inte fallet i november, och amerikanerna kommer troligen nu att anse Thieu mogen för förflyttning, om och när Washington på allvar börjar fundera på fred.

Under större delen av 1968 och 1969 åsyftade Thieus "reformverksamhet" i de områden han kontrollerar huvudsakligen eliminering av ledande motståndare bland medelklassfolk och patriotiska grupper, som mer och mer inser behovet av en bred koalition med FNL som förutsättningen för fred. Därför arresterades hundratals buddieter i februari 1969, och den oerhört populära Trinh Cong Sons "pacifistiska" musik förbjöds.

Samma orsak hade arresteringen av Dzu förra sommaren, förbudandet av tio Saigontidningar i november samt det fortsatta frihetsberövandet av uppskattningsvis tiotusentals vietnamesiska medborgare. Då sådana aktioner endast ytterligare stärker folkets opposition mot Thieu och hans beskyddare, förhandlar USA i Paris i en stämning av fruktan för de politiska konsekvenserna av nästan varje form av fred i Vietnam men särskilt en fred som innefattar verklig jämlikhet och självbestämmanderätt i sydvietnamesisk politik utan den kontroll som närvaron av amerikanska trupper skulle utgöra.

Så länge en starkare regim i Saigon inte kommit till stånd eller innan USA ändrar sin grundläggande beslutsamhet att dominera varje framtida regering i Saigon, är det inte troligt att Washington på allvar skall ge upp sin nuvarande militära målsättning, innebärande en permanent delning av Vietnam, och acceptera en verklig politisk lösning. Men genom kupper och fortsatt brist på stabilitet bland Saigongeneralerna kan Amerika snabbare bli föranlett att överge sitt militära önsketänkande.

Många amerikanska officerare i Vietnam betraktade bombningarna som ett medel att vinna tid för Saigongeneralerna att bygga upp sin egen armé och sitt politiska system. Den strategin misslyckades. På senvintern förklarade en ledande amerikansk provinsrådgivare i ett distrikt som ansågs vara till 70 procent under regeringens kontroll att vilken kandidat som helst som bekämpade regeringen skulle vinna i verkligt fria val. En annan tjänsteman förklarade: "Det råder en stark fredsoption i landet. Att vara för fred är att vara kommunist." Denna utveckling har framkallat djup pessimism i Washington. I mars i år förklarade försvarsminister Melvin Laird inför kongressen: "Huvudproblemet är och förblir att åstadkomma en permanent sydvietnamesisk regering som kan behärska landet." Utrikesminister William P. Rogers upprepade detta tema den 21 april då han talade om att det gällde inte endast att bygga upp Saigons armé utan också att "ge hög prioritet åt utvecklandet av landets politiska enhet". Sedan 1954 har USA misslyckats att nå detta ouppnåeliga mål.

Upptrappningen av det kemiska kriget och kriget mot civilbefolkningen

Siffrorna angående omfattningen av avlövningsoperationerna är inte alltid fullständiga, men det är ett faktum att användningen av växtödande medel ökat enormt sedan 1962, tills konsumtionen fullständigt uttömde den amerikanska industrins kapacitet att producera mera. Det är den industriella kapaciteten och inte politiken som förhindrat en ännu skarpare upptrappning av det kemiska kriget för avlövning och förstörelse av skördar. I början av 1968 sändes hela nationalproduktionen av 2,4,5-T till Vietnam. Från budgetåret

1966 till budgetåret 1967 ökades USA:s utgifter för herbicider i Vietnam från 12,5 miljoner dollar till nästan 100 miljoner. Under de första månaderna av 1968 började Pentagon skriva kontrakt om stora nya fabriker för att tillfredsställa behovet av herbicider. När dessa fabriker är färdiga kommer defolieringen i Sydvietnam åter att öka.

Pentagons egna uppgifter om den besprutade arealens storlek överensstämmer inte med utgifternas storlek eller de använda kemikaliekvantiteternas förmåga att förstöra växtlighet. Pentagon uppger att 54.000 acres defolierades 1954 (1 acre = 40,5 ar), 1,5 miljoner acres 1967

och 1,3 miljoner acres 1968. Därtill uppger man sig ha besprutat 10.000 acres gröda 1964 och 221.000 1967 men endast 87.000 1968. Andra officiella uppgifter om besprutade arealer är lägre, men det är sannolikt att den areal som kunde besprutas med de inköpta kvantiteterna är minst dubbelt så stor som de maximala uppgifterna ger vid handen. Säkert är emellertid att användningen av herbicider i Vietnam kommer att öka med produktionens ökning och att USA-regeringens egna konservativa experter har varnat för att den långfristiga ekologiska skadegörelsen beträffande mangroveskogarna sträcker sig 20 år framåt i tiden.

Sedan man inlett massinsatser med B 52:or har nya former av krig mot civilbefolkningen och dess miljö startats, former som är så barbariska att det inte finns några förebilder i historien. Dessa plan opererar på 10.000 meters höjd och transporterar i o8 bomber, vanligen lika många vardera om 225 resp. 337,5 kg., vilka åstadkommer kratrar om en diameter på 4,5 resp. 8 meter. Under de första nio månaderna av 1968 åstadkoms över 2 miljoner sådana kratrar huvudsakligen i Sydvietnam, och över en miljon hade borrats upp tidigare. En normal växtlighet är omöjlig i dessa kratrar i många år framåt.

Enligt de enda officiella uppgifter om träffsäkerhet som jag haft tillgång till medger Air Force att hälften av de avsedda målen inte låg där bomberna föll. Detta barbariska vapen är därför ett instrument för godtycklig förstörelse, ett av de mest oexakta som någonsin konstruerats. B 52:ornas roll när det gäller antalet civila offer är säkerligen oerhörd, ehuru några exakta uppgifter inte finns att tillgå. Vid senator Edward Kennedys senatsförhör i slutet av 1967 uppskattades offrens antal till uppemot i 80.000 civilpersoner per år enbart i Sydvietnam, en siffra som numera måste ha överskridits avsevärt. Och användningen av B 52:or kommer att öka, ty i mars begärde Laird ytterligare 103 miljoner dollar för B 52-operationer i Sydvietnam fram till juni 1970. Detta äskande kan dock komma att nedprutas något som en låtsad fredsgest.

Nixonregeringens dilemma

Nixonregeringen tillträdde med en serie målsättningar, ett stort antal problem, men utan klara och otvetydiga prioriteter om hur man skulle gå till väga. Vietnamkrigets fortsatta utformning beror i hög grad på hur Nixon bestämmer ordningsföljden av dessa blandade faktorer.

Det första problemet var frågan om världsekonomin, guldet och handelsbalansen samt frågan om inflationen hemma, som Nixons ekonomiska rådgivare med rätta betraktade som nyckeln till dollarns framtida roll i världen. Förr eller senare — och tidsfaktorn spelar här en avgörande roll — måste Nixon vidta vittsyftande mått och steg för att rädda dollarn. I annat fall får han åse hur Västeuropa ännu mera beslutsamt slår ut USA:s makt i världsekonomin. Vietnam är i största utsträckning nyckeln till ett sådant program, och det var Johnsons underlåtenhet att acceptera detta faktum som gjorde att viktiga sektorer inom big business gick över till oppositionen mot hans administration. Dessa grupper var från början inte motståndare till Vietnamkriget. De anser att nyckeln till världsinflytandet främst ligger i Europa, Latinamerika och på annat håll men de betraktar inte Vietnamkriget som värt sitt pris. Sådana europaorienterade kretsar skulle av rent ekonomiska skäl helt visst vara beredda att opponera mot en drastisk militär upptrappning, vilket också några av deras mest inflytelserika representanter gjorde efter Tet, men de är nu intresserade i en uppgörelse. De är pragmatiska och mäktiga.

Nixon står också under starkt tryck från högst militaristiska element som vill dela försvarsbudgetens 80 miljarder dollar efter helt andra principer. Ingen industri har drabbats så hårt av Vietnamkriget som flyg-rymdkomplexet och dess bundsförvanter i Pentagon, särskilt inom missilgrenarna. Under Eisenhower dominerade dessa män den amerikanska militärpolitiken, och budgetåret 1961 kunde de använda 14 procent av Pentagons budget på flygrymdprojekt mot 10 procent 1970, men mycket mer av denna reducerade procentsats gick till flygplan i stället för till missiler.

Flygvapnet satt i högsätet under efterkrigsperioden, men passerades i 1968 års budget av

armén, och i absoluta siffror, som justerats med hänsyn till inflationen, har tillgängliga medel för forskning och utveckling av nya vapen minskat sedan 1965. Dessa män är inte så mycket för fred i Vietnam som för en omprioritering, vilken skulle sätta dem i stånd att köpa mera missiler och lägga ut mera pengar på forskning. Nixon kan inte ytterligare öka försvarsbudgeten nämnvärt utan att underblåsa inflationen, och därför anser dessa män, för att citera *Wall Street Journal*, att ”kriget borde avvecklas om det inte kan vinnas”. Då det skulle kosta mycket mera att vinna detta krig, utgör denna mäktiga grupp ett återhållande element. Men återhållsamhet är inte nödvändigtvis detsamma som fred.

Mycket mera komplicerad men inte mindre viktig är den internationella valutafrågan, vilken USA förr eller senare måste gripa sig an med på ett allvarligt, ja rent av avgörande sätt. Tidsfaktorn är även här av dominerande betydelse. En devalveringskris kan få omedelbara vittgående konsekvenser på USA:s ekonomi och utgiftskapacitet samt framtvunga betydande nedskärningar i krigskostnaderna. Förenta staternas ställning inom världshandeln kommer sannolikt att försämrats betydligt under de närmaste fem åren, och underskottet i betalningsbalansen, som 1967 var 3,6 miljarder dollar, kommer att stiga. En devalvering och en uppskrivning av guldpriset skulle allvarligt förvärra problemet och göra det till Nixons största bekymmer.

Nixonregeringen är fullt medveten om detta dilemma och dessa alternativ och kommer troligen att vara känslig för påtryckningar på denna punkt. Problemet är att enda möjligheterna för Washington att bemöta dessa påtryckningar är genom att sluta fred i Vietnam eller genom att sänka stridsnivån och fortsätta kriget, kanske i årtal, till ett pris som är förenligt med påtryckningarna från flygrymdkomplexet i Pentagon, världsekonomens krav och inrikespolitiska överväganden. Pentagon uppskattar efter bombstoppet besparingarna på eljest över Nordvietnam förlorade flygplan — bortsett från besparingar i fråga om piloter och ammunition — till omkring 800 miljoner dollar enbart för budgetåret 1970. Om Nixon inte kan öka den nuvarande budgeten för Vietnamkriget, 25,3 miljarder dollar, kan han ej heller eskalera kriget. Men därjämte måste, som den vanligtvis auktoritativa *Aviation Week* formulerade saken i slutet av januari, ”kommunisterna gå med på att vara relativt fogliga”. Med en sådan ”överenskommelse”, vilken var syftet med Johnsons ”ömsesidighetsstrategi” vid diplomatiska förhandlingar, kan USA kanske fortsätta kriget på samma höga nivå som 1968, särskilt på marken, och hoppas på slutlig militär framgång i söder efter en period av flera år.

Att genomdriva en ”nedtrappning” av kriget på vietnamesisk sida, en permanent delning av Vietnam och utsträcka tålamodet med kriget hos USA:s ”establishment” och allmänhet var Johnsons strategi. Nixons första akt som president var att fortsätta denna komplicerade handläggning av en föränderlig, ännu mera komplicerad verklighet i hopp att lyckas. Det har han inte gjort och det kan han inte göra.

Nixons krigspolitik

Fram till maj 1969 har Nixon inte lyckats åstadkomma något annat än att fullfölja Johnsons politik. Ingenting tyder på att han har börjat genomföra ens en moderat nedtrappning av krigsnivån.

Konsumtionen av flygammunition nådde i mars 1968 en toppnivå av 130.000 ton och var 129.000, när Laird rapporterade inför kongressen i mitten av mars i år. ”Då vi inte ser några tecken på att förbrukningen kommer att minska under de närmaste 12-18 månaderna, anser vi att det är klokt att upprätthålla produktionen vid nuvarande nivå, d.v.s. 129.000 ton per månad”, sade han.

Den amerikanska offensiven på marken har fortsatt att utvidgas sedan oktober. I februari 1969 hade antalet stridskontakter fördubblats. *Wall Street Journal* rapporterade: ”I vissa delar av

landet drog de allierade styrkorna fördel av det rådande lugnet på fiendesidan till att rycka in i Vietcongs basområden ...” Nya amerikanska illusioner om en tänkbar militär seger upprätt-hölls tills ”den fortsatta offensiven nu framkallat en kommunistisk motoffensiv”, som en konservativ amerikansk kolumnist uttryckt det.

Den nya FNL-kampanjen var i amerikanska ögon så mycket mera imponerande som den inte innefattade enheter ur huvudstyrkan men ändå nådde varje hörn av landet på ett väl samordnat sätt och var baserad på moderna vapen. De amerikanska förlusterna var mycket större den 6 mars i år än vid motsvarande tidpunkt efter inledandet av 1968 års offensiv, och FNL:s förluster mindre än hälften vid en liknande jämförelse. Washingtons drömmar om en militär seger hade återigen grundligt krossats.

Under FNL-offensivens tre första veckor förlorade de amerikanska styrkorna i 140 man, enligt Pentagons egna siffror — en rekordsiffra för hela kriget. Den 12 april angav de amerikanska siffrorna att 34.067 amerikanska soldater stupat sedan krigets början, varav mer än 11.000 sedan Parissamtalens början och över 2 700 sedan Nixons makttillträde. De amerikanska förlusterna hade, proportionellt sett, aldrig varit högre, och orsaken härtill avslöjades öppet både i Saigon och i Washington. En ledande amerikansk stabsofficer medgav den 17 april:

”Vi har inga instruktioner att retirera, och ingenting tyder på att vi kommer att få några sådana order. Alla våra bataljoner och brigader är ute och opererar från den ena ändan av landet till den andra, precis som de gjort i månader. ... Om förlustsiffrorna sjunker, så är ”det för att Vietcong inte vill slåss och inte för att USA inte vill.”

Nixon bekräftade själv denna politik den 18 april: ”Jag har inte gett order om någon minskning i vår egen aktivitet och har inte för avsikt att göra så.”

I verkligheten har USA sedan januari eskalerat kriget i Vietnam på marken och även i luften, och denna väsentliga realitet är den enda bakgrund mot vilken vi kan förstå USA:s diplomatiska manövrer i Paris, ja rent av Washingtons syfte med dessa samtal.

Nixons diplomatiska strategi

För Johnsonregeringen satte Parissamtalen USA i stånd att återhämta sina betydande militärt-politiska förluster från den första Tetoffensiven och att i ”fredens” namn samt med krav på ”ömsesidighet” militärt exploatera DRV:s och FNL:s önskan om en hedersam fred. Påtryckningar såväl från den amerikanska allmänhetens sida som från västeuropeiska finanskretsar krävde också aktioner i fredsvänlig riktning, medan Johnson via Paris utan framgång sökte få vietnameserna att acceptera en permanent delning och ett politiskt nederlag samtidigt som han utnyttjade de resultatlösa samtalen att vinna mera tid för att söka ett militärt avgörande. Till sist löpte det demokratiska partiets tid ut hos den amerikanska allmänheten, och USA:s ställning i världsekonomin fortsatte att försämrans.

Nixon yppade omedelbart att han ämnade tillämpa precis samma strategi genom att inbjuda DRV och FNL att kapitulera i Paris i avsikt att vinna tid för att kunna sno åt sig någon sorts seger ur träsket. Men medan allmänheten varit beredd att tolerera illusionen av Washingtons kamp för en rättvis förhandlingsuppgörelse, är vissa nyckelmän inom de amerikanska makt-positionerna mindre angelägna att acceptera ett obegränsat uppskov. De världsekonomiska problemen är inte mindre kritiska än förut, och FNL:s offensiv under februari och mars har kostat USA en stor del av dess vinster från 1968. Nixon har hårdnackat gjort vad som är möjligt för att vinna tid, och han kan väntas göra så även i framtiden — tills verkligheten inte längre lämnar några alternativ kvar åt honom.

De deklARATIONER, förutsättningar och målsättningar, som den nya amerikanska delegationen i Paris uttryckt, liknar exakt företrädarnas, även så långt som att man citerar de så missbrukade

artiklarna 19 och 24 i Genèveöverenskommelsen. I första hand, som utrikesminister William Rogers formulerade saken den 27 mars, ”arbetar vi för en tänkbar uppgörelse på det prioriterade militära området”, medan politiska frågor var av mindre betydelse. Detta betyder att USA sedan januari sökt ”organisera det ömsesidiga tillbakadragandet av alla främmande styrkor från Sydvietnam, vilket innefattar reträtt av nordvietnamesiska militära och underjordiska styrkor till Nordvietnam”.

Permanent delning längs den demilitariserade zonen, upplösning och kapitulation av FNL — uppenbarligen de ”underjordiska” — för Saigonregimen och dess ”nationella konstitution” är fortfarande grundvalarna för USA:s politik.

Man kan göra precis samma invändningar beträffande fakta och historiska tolkningar mot USA:s hållning under Nixon som under Johnson, ty de är identiska ända ut till själva ordvalet. Då det uppenbarligen inte är mera sannolikt i dag än tidigare att dessa vågade krav skall accepteras, måste man verkligen fråga sig varför USA fortsätter att köra med dem.

Nya förhoppningar vinner tid, gamla och ouppfyllda löften föder otålighet. Nordvietnam och FNL visade tålmodigt den militära återhållsamhet som USA krävde, och så länge Amerika tror att man åtminstone delvis kan uppnå i Paris vad man inte kan åstadkomma på slagfältet kommer man att fortsätta samma taktik. FNL:s februari—mars-offensiv var av avgörande betydelse för att skingra denna dröm, men den har ännu inte helt övergetts. På ytan föreföll Johnson-Nixons officiella ståndpunkt till förhandlingar under flera månader före Nixons makttillträde föga lovande. Hellre än att formulera en förhandlingsbasis anpassad efter allmänt erkända fakta, valde Nixon att utså nya förhoppningar — och vi kan vänta mer av det slaget i framtiden.

Först kom den rätt finurligt uttänkta försäkringen att framgångar verkligen gjordes i hemliga samtal, någonstans, på något sätt, vilket kastade ett förmildrande sken över USA:s omedgörliga hållning i Paris. Rykten överdrivs så lätt, de dementeras så lätt och de är aldrig bindande. Sådan ”sekretess”, som ledde till konfidentiella rapporter i varenda tidning i USA, är omtyckt av journalisterna och sätter regeringen i stånd att antyda att även om man inte gör några framsteg i Paris, så uppnår man resultat på annat håll. Nettoeffekten av ett politiskt krig av detta slag är att man rättfärdigar Washingtons begäran om tålmod, men det förhindrar snarare än medverkar till framsteg mot fred. En annan förhoppning, som pressen betraktade mycket mera skeptiskt, var att Saigonregimen plötsligt hade blivit mera livskraftig politiskt och militärt och att USA med lite mera tid och tålmod hade anledning vänta att Thieu till slut skulle kunna överta USA:s militära ansvar utan att först ge efter diplomatiskt för FNL. Den 18 april rapporterade Nixon miraklet att den politiska stabiliteten i Sydvietnam ökat betydligt sedan hans regering övertog makten.

Men en bättre mätare på denna fantasi var det faktum att han av kongressen begärde ytterligare endast futtiga 156 miljoner dollar för Saigons armé för budgetåret 1970.

En annan skenmanöver är att fram och tillbaka hoppas att Washington kanske kommer att unilateralt dra tillbaka 50.000 man eller mer från Vietnam i gengäld för en ”ömsesidig” akt från FNL och DRV. Johnsonregeringen övervägde en sådan åtgärd tidigare i avsikt att spara in på servicestyrkorna, vilkas huvudfunktioner är att passa upp på officerarna och utöva pappersexercis. I början av mars antydde Nixon och Laird demonstrativt att detta kunde komma att upprepas som ett nytt exempel på amerikansk ”nedtrappning”, och Lodge återupplivade samma ramsa vid Parissamtalen i slutet av april, då han talade om möjligheten av symboliska amerikanska truppinskränkningar, varpå vietnameserna sedan skulle göra likadant.

Alla dessa finter har omsorgsfullt rapporterats i amerikansk press. I mitten av mars sade en av presidentens rådgivare: ”Nyckelproblemet för Mr Nixon är tid.” En kolumnist i *Wall Street Journal* drog den slutsatsen att de amerikanska ”fredsgesterna” mycket väl snarare skulle

kunna vara mera avsedda att förlänga timglaset hemma än att påskynda samtalen i Paris. Samma tidning rapporterade en månad senare: "Ett huvudsyfte med begränsad truppreträtt skulle vara att utsträcka den amerikanska allmänhetens tålamod med ett fortsatt krig." Tom Wicker skrev i New York Times den 10 april: "Om tidningar och televisionsrör hålls fulla med antydningar och rapporter om att truppereduceringar förbereds och kan komma att genomföras när som helst, blir det lättare för regeringen att avvärja de inrikespolitiska påtryckningar som avser att påskynda ett slut på kriget." Denna strategi började med Johnsons s.k. bombstopp och grundas på principen att det är lättare att föra krig om man talar om fred i falska formuleringar och konfidentiella former som det ofta tar tid att avslöja.

Problemet med denna metod är att den trötta amerikanska publiken och världen blivit mer misstänksam angående USA:s påstådda förpliktelse till fred och inte längre låter sig luras så lätt. Den 20 april kunde New York Times på ledarplats kommentera att Nixon "säger sig se klara framsteg mot fred efter tre månader, men eftersom striderna fortsätter med oförminskad intensitet, måste man ta en sådan bedömning med reservation." Framförallt förändrar Nixons diplomati inte de materiella realiteterna — militära nederlag, otillräcklighet, internationella och interna ekonomiska problem som USA inte kunnat lösa samt Saigonregimens svaghet.

Den amerikanska skepticismen gentemot Nixons ohållbara påståenden att han är för fred kom senast på ett markant sätt till uttryck i början av maj, då ett antal kända senatorer upphörde med sitt "moratorium" för kritik mot Nixons krigspolitik. Under de följande dagarna kom en ström av optimistiska förutsägelser från regeringskretsarna: Kriget kommer möjligen att ta slut genom en tyst överenskommelse, spekulerade en expert, och andra påstod att Parisförhandlingarna fortskred riktigt bra.

T.o.m. när FNL offentliggjorde sitt 10-punktsprogram den 8 maj och därmed tvingade Washington på defensiven, var amerikanska talesmän redo att finna flera optimistiska eftergifter i detta program, trots att de obevekligt vidhöll att de varken kommer att acceptera en villkorlös reträtt av de amerikanska trupperna eller medge en central roll åt FNL i Sydvietsnams nya regering. Trots USA:s bestämda vägran att acceptera FNL:s helt riktiga principer kunde Nixon ej helt tillbakavisa dem utan att medge att Amerikas hållning innebär att det inte finns några möjligheter till framsteg, ty han hade ju tidigare talat om framsteg både för att rättfärdiga sin vädjan om tålamod från hemmaoppositionens sida och sin militära eskalering.

Nixons uttalande av den 14 maj måste ses i detta sammanhang, ty i likhet med Johnson har den nye presidenten upptäckt att det är nödvändigt att använda komplicerade, oklara uttrycksätt för att vinna tid och frihet att fortsätta kriget. Nixons tal var av allt att döma avsiktligt formulerat i vaga ord och utgjorde ett raffinerat försök att kombinera och omforma alla de gamla diplomatiska villkor och förutsättningar som han ärvt från den föregående administrationen utan att ge efter på någon fundamental punkt för att bryta det dödläge som Amerikas oresonliga hållning skapat i Paris.

Utgångspunkten för Nixons tal är fortfarande kravet att DRV skall acceptera den amerikanska myten att det rör sig om en invasion i en separat nationell och kulturell enhet, kallad Sydvietsnam, från DRV:s sida, och att närvaron av väldiga amerikanska styrkor i området kunde balansera FNL:s eller DRV:s närvaro. Att i propagandasyfte jämföra bödeln med offret är en sak men diplomatiska framsteg en annan. Det ömsesidiga, samtidiga tillbakadragandet av alla "icke sydvietnamesiska styrkor" förutsätter att man ställer de vietnamesiska försvararna på samma nivå som de amerikanska angriparna. Bortsett från en ytterst vag antydning om den tidsperiod under vilken amerikanska trupper skulle stanna kvar i fastställda basområden är den klara innebörden av Nixons uttalande att FNL skulle ha att välja mellan att avrusta eller att överge sitt eget land. I verkligheten bortser Nixons uttalande helt från den ledande politiska och militära roll som FNL spelar i Sydvietsnam i dag och ännu mera från dess ound-

vikliga roll i framtiden. Nixon upprepar myten om FNL som ingenting annat än ett redskap för Nordvietnam och en beståndsdel i Nordvietnams påstådda försök att erövra Sydvietnam med våld. Enligt den amerikanska planen skulle förhandlingar äga rum endast mellan USA och Nordvietnam eller rent av genom "informella" uppgörelser, förmodligen liknande de former av "ömsesidighet" som Johnson framgångsrikt tillämpade för att vinna temporära fördelar på det militära området efter maj 1968.

Om Nixonplanen var vag, motsägelsefull och oacceptabel beträffande konturerna till en militär uppgörelse, så gäller detta ännu mera de politiska aspekterna. Problemet politiska dimension som USA ständigt förpassat till andraplatsen sköt Nixon nu åt sidan som en fråga som Thieuregimen och FNL skulle avgöra ensamma sedan FNL både nedlagt vapnen och avstått från att använda våld i framtiden. Thieus erbjudande om "fria val" som förmodligen skulle anordnas efter samma linjer som de tidigare val i Saigon vilka Förenta staterna erkänt som "fria", citerade som ett exempel på hur en politisk lösning kan uppnås. En eventuell "internationell" övervakning av valen, som Nixon också hänvisade till skulle i verkligheten inte garantera framtida fria val i Sydvietnam på ett bättre sätt än i Grekland 1946 eller i Sydkorea 1948. Med en liknande militärpolitisk procedur skulle FNL vara i Saigons våld och Saigonregimens framtid skulle vara tryggad. Den amerikanska planen åsyftar alltså en militär delning av Vietnam och en politisk kapitulation från vietnamesernas sida.

Bortsett från utrikesminister Rogers" nästan omedelbara reservationer beträffande internationell kontroll av valen eller av Lairds krav att en eventuell amerikansk reträtt fortfarande var betingad av den sorts unilaterala "nedtrappning" som USA begärt av vietnameserna sedan mars 1968, fanns det vissa avgörande motsägelser i Nixons i övrigt relativt mjuka uttalande.

Den fasta grunden för Washingtons ställningstagande har varit existensen av två separata vietnamesiska nationer utan den enhet och den gemensamma integritet som både Nordvietnam och FNL med rätta framhåvt och som erkänts såväl av historien som av Genèveavtalen av 1954.

Nixon hänsyftar endast en gång i sitt tal till möjligheten av återförening men utan att tillfoga några detaljer, trots att eventualiteten av en sådan utveckling undergräver USA:s möjligheter till köpsläende samt antyder något om den snabba opportunism som präglar den i övrigt skickligt redigerade texten.

En annan inkonsekvens i Nixons tal är påståendet att FNL inte är något annat än en nordvietnamesisk arm eller är kontrollerat av Nordvietnam och att det därför inte har rätt att delta som en självständig part i förhandlingarnas alla faser. Dess uteslutning från en militär uppgörelse av denna orsak skulle uppenbarligen också rättfärdiga dess eliminering från det politiska livet i Sydvietnam efter krigets slut som en "främmande" styrka.

Endast FNL:s tiopunktsprogram undviker detta särskilt farliga dilemma och erbjuder en praktisk och samlad militär-politisk grundval för en varaktig och hedersam fred med rättvisa, som skulle kunna undvika alla de fallgorpar som framträdde omedelbart efter Genèvekonferensen 1954.

USA har sålunda inte ändrat sin principiella militära inställning till Vietnamkriget och har satt sin tillit till diplomati endast som ett medel att förlänga sin möjlighet att kämpa vidare genom att invagga amerikanska folket i tron att Nixon inriktar sig på en förhandlingslösning på villkor som har vissa utsikter att bli accepterade. Men ingenting i Nixonregeringens politik i Paris eller i dess krigföring i Vietnam motiverar någon optimism av vad slag det vara må. Inte heller motiverar det någon avslappning i den amerikanska och internationella antikrigs-rörelsens ansträngningar att definitivt stoppa Washingtons krig i Vietnam.

Och ingen kan förutse den slutliga prioriteringen och betydelsen av de avgörande variablerna — världsekonomin, oppositionen i USA både från mäktiga affärsintressens och från allmän-

hetens sida — men det är säkert att de kommer att verka på ett betydelsefullt, kanske kritiskt sätt för att hålla Nixon tillbaka liksom fallet var med Johnson. I sista hand kan vi vara vissa om endast en sak: att USA inte kan uppnå ens en partiell och ännu mindre en total seger i Vietnam. Ty vietnamesiska folkets styrka i dess rättvisa kamp mot den amerikanska invasionen har framförallt visat att Nixon förr eller senare måste anpassa sin diplomatiska strategi till verkligheten i Vietnam. USA:s förmåga att förverkliga sina ouppnåeliga mål i Vietnam är fortfarande begränsade, och den obevekliga lärdom som man kan dra av de senaste 18 månaderna är att dess tid håller på att löpa ut.

Gränserna för USA:s makt

Efter år av häftiga strider och massiva utgifter både i fråga om trupper och materiel, efter ständig upptrappning och den grymmaste tortyr som förekommit i historien av en stor industrination mot ett relativt litet och fattigt land, är USA i dag mera avlägset från den åtrådda segern i Vietnam än någonsin.

Vi måste förstå innebörden av denna uppseendeväckande realitet inte bara vid bedömningen av Vietnamkrigets omedelbara framtid utan även överväga vad det betyder för USA:s maktställning överallt i världen under kommande decennier.

Vissa fakta är obestridda. Tetoffensiven 1968 och februari-mars-offensiven i år visade att folkets befrielsearmé kunde genomföra högst framgångsrika aktioner i varje hörn av Vietnam, behålla initiativet och bestämma platserna och därmed villkoren för striderna, återhämta temporära förluster och därpå sätta igång ännu mera omfattande offensiver. Initiativet i kriget förblir på den vietnamesiska sidan.

Lika obestridd är Saigonregimens ständiga oförmåga att utveckla en politisk-ideologisk-administrativ struktur i stånd att minska eller ens utgöra en utmaning mot FNL:s alltför blygsamma krav på att vara sydvietnamesiska folkets autentiska representant. I verkligheten är FNL den enda nationella politiska organisation, såväl i fysisk som i politisk-kulturell-social mening, som representerar alla sektorer och element av vietnamesiskt liv. Byråkraterna och generalerna i Saigon, vilket koteri de än må tillhöra, har aldrig representerat något annat än sig själva samt vissa obetydliga affärs- och jordägarintressen i sin lojalitet mot USA:s politik av fortsatt krig och nationell splittring.

Den metod som USA använt för att bevisa sin och Saigons kontroll över Sydvietnam är ”byuppskattningssystemet”. Blotta förhållandet att FNL genomfört offensiva operationer överallt i Vietnam borde logiskt sett vara tillräckligt för att skingra tilliten till detta systems effektivitet. Men om man studerar det mera ingående inser man hela vidden av USA:s misslyckande att nå sina mål i Vietnam — och bristen på trovärdighet i Washingtons halvhjärtade påståenden att Saigon-regimen har blivit starkare, för att nu inte tala om att den skulle kunna betraktas som en legitim regering.

Amerikanska tidningar har vid upprepade tillfällen beskrivit hur ovilliga Saigontrupperna är att angripa FNL-poster som är utplacerade runt omkring dem. De har skildrat de tysta vapenstillestånd som ger FNL fri kontroll över områden, där Saigon stationerat sina stora enheter, samt FNL-styrkornas förmåga att tränga in i städer — såsom i Saigon under Tet — utan att bli förrådade av det väldiga antalet nominellt ”säkra” stadsbor. Trots detta har USA ständigt påstått sig kontrollera den sydvietnamesiska befolkningens flertal — ty att medge motsatsen skulle vara att medge misslyckande.

I december 1967 påstod USA att 67 procent av Sydvietnams befolkning var under Saigons ”säkra” kontroll och endast 17 procent under FNL:s. Trovärdigheten av detta påstående framgick av att Khe Sanh stod i den ”säkra” kolumnen. Denna siffra ökade något under januari 1968, men efter Tet sjönk den till 61 procent av befolkningen. Under Tetoffensiven övergav 400 av Saigons 555 pacificeringsgrupper sina poster, men denna viktiga information

återspeglades knappast i systemets statistik.

Amerikanska tjänstemän medgav att Tetoffensiven hade drivit ”pacificeringsprogrammet” tillbaka 14-18 månader. I oktober försäkrade emellertid systemets datamaskin att 70 procent av Sydvietnams befolkning (56 procent av befolkningen på landsbygden) nu var på den ”säkra” sidan, och i slutet av januari 1969 steg siffran till 79 procent av den totala befolkningen och 69 procent av landsbygdens invånare. I oktober 1968 påstods att FNL endast kontrollerade 15 procent av befolkningen, trots dess egna påståenden att FNL hade makten över 10 miljoner av Sydvietnams 17 miljoner invånare samt fyra femtedelar av dess territorium. Då dessa amerikanska siffror spelar en ytterst viktig roll vid förhandlingsbordet i Paris, är frågan om deras riktighet av vital betydelse.

En kongressundersökning har gett vid handen att 232 amerikanska officerare teoretiskt besöker Sydvietnams 102.650 byar en gång i månaden samt matar in sina rapporter i systemets datamaskin. Resultatet är den månatliga rapporten om vem som kontrollerar Sydvietnams byar. Dessa amerikaner i uniform kan vanligtvis inte tala vietnamesiska, de har många andra uppgifter vid sidan om, och de har alla till uppgift att besöka i medeltal 37 byar i månaden. Om så ej sker, så anses föregående månads rapport gälla. I realiteten besöks många byar inte mer än en gång om året, och detta är förklaringen till att de tydligtvis frånvarande datasamlarna efter Tetoffensiven lyckades behålla de flesta av sina ”säkra” byar — på papperet.

Men problemet är ännu mera komplicerat. När amerikanen anländer och ställer frågor om FNL, vet byborna att om de säger sanningen så är det möjligt att amerikanska styrkor sedan angriper dem eller rent av utplånar dem och deras by. Därför är det naturligt att de söker ge så positiva svar som möjligt på de 18 frågor som ställs till dem. Dessa frågor är avvägda så att även om militära enheter ur FNL:s styrkor och infrastruktur finns på platsen, är det ändå möjligt för amerikanerna att anse byn som ”ganska säker” eller ”säker”. Därtill kommer att då den amerikanske kontrollanten också rapporterar om sin personliga pacificeringsverksamhet, erkänner han sin egen bristfällighet om han medger att hans byar inte är ”säkra”. En amerikansk kontrollant beklagade sig över att ”jag har besvärligheter med Komer för att jag inte slafsar i mig byar”. Det är lättast att fortsätta att vanställa fakta, och det är även allmän praxis. Kongressmannen John V. Tunney rapporterade tidigare i år: ”När jag var i Vietnam upptäckte jag att dessa officiella uppskattningar över områden under regeringskontroll vanligtvis var rudimentära uppgifter om distrikt som officiella representanter kunde besöka i dagsljus med ett relativt mått av trygghet. De gav inga anvisningar om på vilken sida folkets lojalitet står, och inte heller kunde de betraktas som uppskattningar om vartåt folkets sympatier lutar ...”

Trots stora förvrängningar och överdrifter och kriteriernas irrelevans, avslöjar tillgängliga amerikanska uppgifter om kontrollen över byarna att FNL i slutet av 1967 på grundval av dessa data kunde hävda att FNL kontrollerade 10,5 miljoner av Sydvietnams totala landsbygdsbefolkning om 14,7 miljoner. Den största gruppen av byar som USA påstår sig behärska är ”C-byar”, i vilka ”FNL-besättning torde fortsätta” och där ”byombuden vanligtvis stannar över natten”. I december 1967 var endast 231 av 12.722 byar klassificerade under ”A”, d.v.s. absolut säkra. I ljuset av den allmänna otillförlitligheten hos det amerikanska ”byuppskattningssystemet” samt dess ytterst tendentiösa karaktär är resultatet av detta jättelika hokus-pokus ett imponerande stöd för FNL:s krav på att vara Sydvietnams majoritetsregering.

Den starkaste sidan av FNL:s styrka är dess politiska maktposition. Dess fortbestånd i väldiga områden under långa perioder även efter massiva amerikanska svep och temporära ockupationer är det mest värtaliga vittnesbördet om vietnamesiska folkets solida stöd för FNL. Denna politiska struktur håller stånd även under svåra perioder, när FNL:s militära enheter kan bli tvingade överge sina byar i taktiska reträtter eller rent av blivit förintade. Det är detta faktum, och de upprepade amerikanska bekräftelserna på dess riktighet, som avslöjar att sydvietna-

mesiska folket legitimerar och erkänner befrielsefronten som sin sanna politiska representant. Denna politiska realitet är huvudorsaken till att USA inte kan triumfera i Vietnam.

Men det finns även andra omedelbara relevanta orsaker. Den amerikanske infanteristen, mannen som till slut måste vinna eller förlora kriget, är endast minimalt effektiv. Under Koreakriget ledde "ett intryck av meningslöshet" bland de amerikanska trupperna inom kort till defaitism, oordnade reträtter och ineffektivitet i operationerna. Detta medger de officiella amerikanska historieskrivarna. Men aldrig i Amerikas krigshistoria har truppers moral och engagemang sjunkit så lågt som nu i Vietnam. Denna faktor som var ett svårlöst dilemma för USA i Korea aktualiserar problem som Pentagon får allt svårare att lösa.

Ett viktigt symptom på detta problem är den låga förnyade värvningsfrekvensen, sedan den första tjänstgöringsperioden utlöpt. Inom marinen är den knappt en femtedel, och bristen på flygplans- och helikopterpiloter i Vietnam hade 1968 utvecklats till ett allvarligt problem. Det utbredda knarkandet bland de amerikanska trupperna i Vietnam var i mars 1968 föremål för en senatsutredning och utgör ett talande vittnesbörd om låg moral och låg effektivitet. De svarta trupperna i Vietnam utgör 10 procent av de amerikanska styrkorna, men vid frontlinjerna är procentsiffran dubbelt så hög. Att dessa soldater med rasistiska officerare, utsatta för diskriminerande sedvänjor, är djupt olyckliga, diskuteras nu öppet i amerikansk press. Bland soldaterna i USA har åtminstone 15 krigsfientliga tidningar och informationsbrev under de senaste månaderna börjat utges på baserna och åtminstone sex utges på annat håll. Anti-krigsorganisationer har bildats överallt bland soldaterna. Pentagon har medgett omfattningen och allvaret i denna protest, men trots hård bestraffning av många soldater måste man i slutet av april medge att "vi har inte allt under kontroll".

Frågan är verkligen mycket allvarligare än andra organiserade manifestationer, ty det krävs hjältemod att bekämpa Pentagon inom armén. Denna organiserade sektion av antikrigsrörelsen kan komma att krossas. Frågan om moralen bland trupperna är ytterst allvarlig. Problemet är redan mycket värre än det var i Korea, där moralen var en av de viktigaste faktorerna i kriget. Ty skillnaden mellan en armé som kämpar endast under order och en som tror på en sak kan vara skillnaden mellan nederlag och seger. En amerikansk officer i Vietnam uppges ha sagt: "Problemet med detta krig är att det inte finns någon att hata. ... Vem kan hata Ho Chi Minh? Jag hatar honom verkligen. Men det är svårt att hata honom." En annan officer insköt: "Jag hatar honom inte ens."

Denna defaitism är nu en allvarlig faktor för den amerikanska stridseffektiviteten. Mot bakgrunden av hela krigets natur förstärker den intrycket att — som två kongressmän uttryckt det — "vi utkämpar det här kriget i stor utsträckning på fiendens villkor.... Initiativet har stannat hos Vietcong.

Som situationen är med de amerikanska trupperna i främmande land, konfronterade med en i överväldigande grad fientlig befolkning, moraliskt brutna inom sina egna led och ur stånd att för längre perioder återvinna herraväldet på slagfältet, leder den nuvarande amerikanska uppskovspolitik i Paris fram mot ett amerikanskt nederlag i Vietnam. Ty den viktigaste lärdomen från Vietnam, och paradoxalt nog kanske dess mest optimistiska, är att det i en politisk situation som är genomgående revolutionär inte råder något rimligt förhållande mellan utgifterna för materiell makt och de uppnådda politiska eller militära resultaten. Så är faktiskt mycket ofta fallet där strider utkämpas och utgången avgöres på mera konventionella sätt. Det är denna teknikens otillämplighet som sätter gränserna för USA:s makt under återstoden av detta århundrade.

Koreakriget borde ha avslöjat allt detta. För USA blev Koreakriget i det väsentliga ett artilleri- och flygkrig, men genom skicklig ledning och enkla men effektiva befästningar blev de nordkoreanska och kinesiska styrkorna undan för undan allt starkare och allt bättre organiserade. Mot krigets slut, då USA:s artilleri ensamt var minst 25 gånger så aktivt som dess motstånd-

dares, översteg förhållandet mellan parternas militära förluster, enligt de färgade amerikanska rapporterna, aldrig två och en halv till en.

Ungefär samma sak händer i dag i Vietnam, men USA:s débâcle är mycket större trots att disproportionen i eldkraft stiger. En del av klyftorna mellan båda parternas kostnader och effektivitet illustrerar USA:s vanmakt. I oktober 1968 beräknade Pentagon att samtliga FNL- och DRV-styrkor i Sydvietnam konsumerade omkring 7 500 ton förråd i månaden, inklusive livsmedel. I början av 1968 förbrukade USA 14 miljoner ton olja och 80.000 ton ammunition per månad. Enbart bombtonnaget för de första tio månaderna av 1968 var genomsnittligt 120.000 per månad. Livsmedel och luftkonditioneringsanläggningar vägde ännu mera. Resultatet av denna väldiga konsumtion har endast blivit ett väldigt nederlag. En Pentagon-analys medgav att ”den frikostiga användningen av eldkraft som ersättning för trupper är det främsta kännetecknet på USA:s militära taktik i Vietnam-kriget”. Det svar som vietnameserna gett på denna taktik är hög rörlighet, decentralisation och hårdnackat försvar. Det har stått sig och det kommer att visa sig segerrikt. Washington påstår att dess militärpolitik har varit framgångsrik, men redan McNamara insåg att den i verkligheten var ett fiasko och att vietnameserna inhöstade vinster mot USA i effektiv eldkraft och utrustning gentemot den oerhörda amerikanska eldkraften. Detta gjorde honom, efter sex år av resultatlösa strider och förluster, till pessimist beträffande USA:s chanser att vinna kriget. Astronomiska siffror om räknade döda kroppar har, liksom i Korea, offentliggjorts för att rättfärdiga misslyckanden, även om dessa siffror vanligtvis är felaktiga, ofta gripna ur luften och enligt en amerikansk officer ofta uppfunna ”under påtryckningar uppifrån att rapportera alla de fiendeförluster som kunde vara att vänta efter en viss aktion”. Han varnade för att USA ”blir ett offer för vår egen inflationistiska statistik”. Vad B 52-räderna beträffar kunde ”endast sällan några döda fiender anträffas” om en omsorgsfull markinspektion gjordes efteråt.

Vietnam lär oss att barbari inte nödvändigt är synonymt med militär och politisk seger samt att den urskillningslösa massförstörelsens folkmordsliknande logik visat sig ur stånd att leda till seger. Ty till skillnad från Europa under andra världskriget väntar inte vietnamesiska folket passivt på att bli tillintetgjort under den rent matematiska överlägsenheten hos dess plågoandars eldkraft. Tvärtom, vietnameserna vet att deras möjligheter att överleva i sista hand beror på deras motstånd och på samlingen kring FNL för att söka få slut på kriget — om möjligt genom förhandlingar, om nödvändigt genom fortsatt kamp.

Kriget i Vietnam, med extravagant och urskillningslös vapeninsats, har nu blivit fullständigt självbesegrande för USA. Det är denna höga ironi, denna oförmåga att överföra teknik i militär eller politisk seger, som USA nu är konfronterad med.

Lästips – texter av Kolko

På svenska:

Amerikansk utrikespolitik (1970)

[Utvecklingen i Vietnam efter 1975](#) (artiklar 1994-1996)

Böcker om Vietnamkriget (på engelska):

The Politics of War: The World and United States Foreign Policy, 1943–1945 (1968 / 1990)

The Roots of American Foreign Policy: An Analysis of Power and Purpose.(1969)

Anatomy of a War: Vietnam, the United States, and the Modern Historical Experience (1985 / 1994)

Vietnam: Anatomy of a Peace. (1997)

The Age of War: The United States Confronts the World (2006).